מחוון למורה

מחוון: מכירת יוסף: "הכר נא הכתנת בנך היא"

1. 1. "וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־דִּבָּתָם רָעָה" (ב). 2. אהבת האב וכתונת הפסים (ג-ד): "וַיִּשְׂנְאוּ אֹתוֹ". 3. החלום הראשון, האלומות (ה-ח): "וַיּוֹסִפוּ עוֹד, שְׂנֹא אֹתוֹ". 4. החלום השני, השמש והירח (ט-יא): "וַיְקַנְאוּ־בוֹ". 5. יוסף בא לשכם/דותן (יח): "וַיִּתְנַכְּלוּ אֹתוֹ לַהֲמִיתוֹ".
2. הכתוב מספר בגנות האחים שלא יכלו לדבר עם יוסף בשלום, אבל מכאן לומדים גם שבחם: לא העמידו פנים, "שֶׁלֹּא דִּבְּרוּ אַחַת בַּפֶּה וְאַחַת בַּלֵּב": הם היו כנים בשנאתם.
3. ראובן: לא להרוג אלא להשליך לבור; "אַל־תִּשְׁפְּכוּ־דָם", כדי "לַהֲשִׁיבוֹ, אֶל־אָבִיו"; חוזר מאוחר מדי, "הַיֶּלֶד אֵינֶנּוּ". יהודה: למכור לישמעאלים; "מַה־בֶּצַע", "כִּי־אָחִינוּ בְשָׂרֵנוּ, הוּא"; האחים שומעים לו ויוסף נמכר. ראובן מנסה להציל ונכשל; יהודה מונע רצח אבל יוזם מכירה.
4. רש"י: האחים משכו את יוסף מהבור ומכרוהו לישמעאלים, והישמעאלים למדיינים, והמדיינים למצרים ("שֶׁנִּמְכַּר פְּעָמִים הַרְבֵּה"). רשב"ם: לפי הפשט, בזמן שהאחים ישבו לאכול רחוק מהבור, עברו מדיינים, משכו את יוסף ומכרוהו לישמעאלים, והאחים לא ידעו. הקושי: מי מושך ומי מוכר בפסוק, וגם "מדינים" מול "ישמעאלים".
5. מה שנגזר מלמעלה יתקיים, והמאמץ האנושי למנוע אותו לא יועיל: יוסף "תֹּעֶה בַּשָּׂדֶה" והיה יכול לחזור, אבל "איש" הראה לו את הדרך. הפרק נקרא כחלק מתוכנית גדולה (הירידה למצרים), לצד אחריות הדמויות.
6. יעקב רימה את אביו בבגדי אחיו ובעורות גדי עזים; כאן בניו מרמים אותו בבגד של יוסף ובדם שעיר עזים. מידה כנגד מידה, ו"הַכֶּר־נָא" מזכיר את יצחק שלא הכיר את בנו ("וְלֹא הִכִּירוֹ", כז, כג).
7. תשובה טובה: יעקב: "אָהַב אֶת־יוֹסֵף מִכָּל־בָּנָיו", כתונת הפסים, שליחת יוסף לבד; יוסף: הדיבה, סיפור החלומות; האחים: "וַיִּתְנַכְּלוּ", "וַיֵּשְׁבוּ, לֶאֱכָל־לֶחֶם", המכירה וההטעיה; ראובן מול יהודה; הרמב"ן: הגזרה. עמדה מנומקת. ניקוד מוצע: ארבע ראיות 8, ראובן ויהודה 4, הרמב"ן 4, עמדה וניסוח 4.

פרשנות מסומנת כפרשנות (רש"י, רמב"ן, אבן עזרא, רשב"ם וספורנו מתוך ספריא). נוסח הפסוקים ממכון ממרא; שם ה׳ מובא בכתיב ה׳. ממלכתי: סיפורי בראשית (פרקים א-יא ותולדות האבות) נלמדים בחטיבה העליונה בלימודי התנ"ך (קריאה צמודה, ניתוח ספרותי והשוואה לספרות המזרח הקדום); יש לבדוק מול תכנית הבגרות העדכנית ובחירת בית הספר. חמ"ד: לימוד חומש עם פרשנים (רש"י, רמב"ן, אבן עזרא); הפרשנות מסומנת כפרשנות. יש לבדוק מול התכנון השנתי של בית הספר.